

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FRIT DANMARK

UDGIVET AF EN KREDS AF DANSKE

NUMMER 5

Fredag den 3. Maj 1946

5. AARGANG

DET GÆLDER DIN FRIHED

Danmark, dit Folk og dit Land,
grundet paa Frihed og Lykke,
bygged' paa Løfternes Sand,
bortskridende Stykke for Stykke.
Aldrig var Tyskland i Sandhed din Ven.
Altid kom Løgnen og Uret igen.
Ind er nu løget det Ugræssets Frø.
Danmark, du maa ikke, kan ikke dø.
Det gælder din Frihed.

Danmark er Danmark endnu.
Alle dets Drømme og Længsler
ejer du, ejer du nu
trods Domme og Forbud og Fængsler.
Hver Gang Fabrikker blir bombet og brændt,
er det som Frihedens Kornmod blir tændt.
Skriv det og tryk det og tryk det igen:
Danmark er hverken neutral eller Ven.
Det gælder din Frihed.

Natten er endeløs lang.
Alle Ting sker i det dulgte.
Hør Partisanernes Sang.
Usynlige er de forfulgte.
Mørket er ikke saa mørkt som du tror.
Modstanden tegner et lysende Spor.
Søg det og find det og følg det enhver.
Danmark, dig værges en Undergrundshær.
Det gælder din Frihed.

Danmark var ikke til Salg.
Bortgav du Ting af dets Eje,
da maa du sone dit Valg
og færdes paa afsidés Veje.
Men har du afvist de fremmedes Krav,
da tør du dvæle ved Heltens Grav.
Sammen i Frihedens blødende Lund,
skal vi da sværge med Hjerte og Mund:
Det gælder din Frihed!

Karl Roos.

DET FØRSTE AAR

Af Martin A. Hansen

Om 5. Majs Betydning som historisk Dato er det maaske ikke saa svært at sige noget. Men Dagen er jo foreløbig meget mere end bare en historisk Dato. Den er en stærk, personlig Oplevelse for hver enkelt. Om man bar sig rigtigt ad, kunde den maaske endda blive ved at være noget af det, ogsaa efter at de var døde, som selv havde oplevet den. Men om 5. Maj som Oplevelse er det meget svært at skulle skrive. Forbandet svært, maa man tilmed sige — hvis man ellers er ærlig. Det er akkurat, som der lægger sig en Forbandelse over Ordene, naar man skal begynde. Hvorfor? Er det da ikke en af de store og enestaaende Dage, 5. Maj? Den er stor, nu og fremdeles. Det er netop derfor. Det er svært eller umuligt at udtrykke, hvad den ægte er. Hvad man siger, i den kønneste Mening, bidrager let til at banalisere den.

Vi har det forløbne Aar vist en voksende Dygtighed til at banalisere og plumre Mindedagene. Generationen har faaet flere af dem, alle stærkere end de nærmest foregaaende Slægtled. Der er aandelig Reserve i dem. Der er baade Liv og Død i dem, Glæde og Smerte, lyst og mørkt, Løfte og Krav. De er endnu friske, og de virker paa Folk, meget eller dog noget, paa een Gang i alle. Da er Sindene usædvanlig modtagelige, det er let at bevæge en Forsamling. Ofte er da de Ord mest velkomne, der forløser en blid Rørelse. Det maa siges, at dertil egner Skønssnak og billige Fraser sig

tit særlig godt. Der er saa meget Sind at kalde paa, at forlorne Ord synes at faa virkeligt Indhold. Veltalende Mandariner med en ærerig, men lidt skyggefuld Fortid kan, paahørt i bevæget Andagt, gyde Forløjethed i Højtiden. Selv velmente, oprigtige Ord banaliserer let det hele.

Bagefter kommer det tynde Øl. Mindetalerne. Ord, Ord, Ord og Rørelse.

Det gale er, at Højtid bliver Rørelse. Højtid er en Pagt med det kommende. Derfor er der noget krævende ved Højtiden. Rørelsen er som et taareblændet og dog sødt Farvel til det syvundne, der er helt forbi. Ved Hjælp af smukt rørende Taler unddrager man sig Højtidens egen ægte, dybe, strenge Tale.

Hvad disse Dage gemmer, er endnu saa nært. Det kan med dem melde sig i al sin Styrke, ordløst, i Tavshed. I de to Minutters Stilhed kan det komme. Sekunderne kan være næsten uudholdeligt fyldte og stærke. Etisk indtrængende. Pagt. Løfte og Krav. Bliver det da et Øjeblik besværligere at trække Vejret, ved man, hvad Højtid er. Endnu siger Tavsheden det bedst. Talerne er det tynde Øl.

Lad os da heller ikke her forsnakke os om Oplevelsen og dens Betydning. Men vist er, at der stadig er mere Ægthed og Værdi i den, end en Sceptiker kunde faa sig til at tro bare ved at høre Hyldesttalerne. Og det er værd at huske paa, hvis man, som det jo falder naturligt 5. Maj, vil forsøge at gøre det forløbne Aars Regnskab op,

det første frie Aar. Det vil sikkert mange gøre. Og adskillige kan nok gøre det hurtigt, en, to, tre.

Det første frie Aar er altsaa nu kørt ind i Erfaringens Lade, hvor Hændelserne i den kommende Tid stadig vil være under Behandling i offentlige Debatter, bliver tærsket og rensset, inden de omsider ender i Historiens fintmalende Kværn. Men hvordan var Høsten, hvordan var Aaret? spørges der naturligvis allerede nu. Og der bliver svaret. Meget ringe, langt under rimelige Forventninger, lyder det sikkert fra saare mange. Og en saadan enslydende Vurdering bliver afsagt ud fra vidt forskellige Præmisser og stik modsatte Anskuelser.

Jeg skal ikke forsøge at stille et Regnskab op. Jeg tror ikke, det kan blive paalideligt. Aarets Erfaringer er langt fra tærsket, rensset og vejet færdig. Ejheller er det en afsluttet Periode. I Forholdet mellem politiske og andre uenige Grupper er der rige Muligheder for Skiften Positioner. Aarets slagne er ikke færdige, de kan blive Vindere siden. De sejrendes Triumf kan vise sig at være illusorisk.

Der er en stærkt følelsesbestemt Tendens til, jeg synes ikke mindst blandt Modstandsbevægelsens Veteraner, at gribe til dystre, pessimistiske Generaliseringer, netop som om dette var en afsluttet Periode. Det bedste tabt. Mælken spildt. Oldermændene de triumferende for Tid og Evighed.

Hvad jeg kunde ønske, er altsaa ikke at faa opstillet Aarets Regnskab, det løber videre, men som tidligere gjort at faa understreget Værdien af kritisk Undersøgelse, inden man generaliserer

(fortsættes Side 4)

FRIT DANMARK

Udgivet af en Kreds af Danske

REDAKTØR:

Kate Fleron
(ansvarlig overfor Presseloven)

Forretningsfører: LRS. Niels Andersen.
Sekretær: Ingeniør Jørgen Poulsen

Redaktion og Ekspedition:
Nørrevoldgade 11, København K.
Tlf. Central 15.745, Postgiro Nr. 4084

Trykt i Det Hoffensbergske Etablissement, Kbhvn.

HOVEDLEDELSE:

C. A. Bodelsen,
Professor, Dr. phil.
Chr. Christiansen,
Fagl.form., M. F. Aarhus
Per Federspiel,
Minister
Kate Fleron,
Redaktør
Mogens Fog,
Professor, M. F.
Niels Foged,
Lektor, Odense
Børge Houmann,
Redaktør, M. F.

Ingeborg Højlt,
Vordingborg

K. V. Jensen,
Tandlæge, Tønder

Aldgaard Kristensen,
Overportør

Teit Kærn,
Reservekirurg, Dr. med.

Haldan Lefèvre,
Reservelæge, Dr. med.

Gelius Lund,
Rigsdagsstenograf

Aksel Milthers,
Docent

Ragnild Morville,
Viborg

J. Christmas Møller,
Cand. jur., M. F.

H. C. Nielsen,
Tømmerhandler, Odense

Chr. Ostenfeld,
Civilingeniør, Dr. techn.

Waldemar Sørensen,
Fuldmægtig, Horsens

Ejnar Thorsen,
Civilingeniør

Sven Toblesen,
Papirhandler, Esbjerg

»Frit Danmark« udkommer ugentlig og koster 3,30 Kr. Kvartalet. Abonnement kan tegnes gennem Postvæsenet og de lokale Frit Danmark-Grupper eller direkte gennem Ekspeditionen, hvorefter Postopkrævning bliver udsendt. Løssalgspri: 30 Øre

Saboteres Flyvevaabnets Genopbygning?

Wing-Commander Kaj Birksted var under Krigen knyttet til det britiske Luftvaabens Stab og har planlagt og deltaget i et meget stort Antal Flyvinger og Raids.

Da han i 45 vendte hjem, ønskede man at udnytte hans rige Erfaringer og anmodede ham om at lede Genskabelsen af et dansk Luftvaaben.

Oberstløjtnant Birksted har som Formand for Det luftmilitære Udvalg kæmpet for Realiseringen af et Enhedsluftvaaben — et Forslag der er stødt paa stærk Modstand saavel i Marine- som i Krigsministeriet. Oberstløjtnant Birksted har nu sat sin Stilling ind paa, at hans Plan bliver gennemført. Han venter paa Svar. — Birksted udtaler til »Frit Danmark«:

»Nu efter et Aars Forløb kan jeg se, hvor fejlagtigt jeg har bedømt alting, fordi jeg helt har manglet Forudsætninger for at begribe de Mennesker, jeg har forhandlet med — og omvendt!

Selvom vi tilsyneladende kom hinanden i Møde, har vore Tanker dog bevæget sig ad vidt forskellige Baner.

Nogle af de implicerede betragter nemlig sig selv som Forsvaret; man vil opbygge efter den Lærdom, man engang selv modtog eller i Overensstemmelse med de Erfaringer, man engang selv har gjort. Man viger tilbage for i Realiteten at tage Hensyn til den Udvikling, der har fundet Sted siden da, og som ganske har omkalfatret en Del militære Begreber.

Man vil indføre de og de Forandringer — nemlig dem man fandt var aabenbare Nødvendigheder, inden man selv kunde influere paa Udviklingen. Og nu i 1946, tyve Aar efter man tænkte disse Tanker, forstaas det ikke, at Udviklingen forlængst er løbet fra dem. Man ved, at der i Mellemtiden har fundet en Verdenskrig Sted, men man nægter at acceptere dens Resultater. Jeg, der betragter mig selv som *out of date*, fordi jeg ikke gennem de sidste Aar har kunnet følge Udviklingen ude i Verden paa nærmeste Hold, har haft meget ondt ved at forstaa de andres stædige Vedhængen ved det, Udviklingen længst har dømt til at være uigenkaldeligt forbi.

Det er, som om visse Militære er kørt fast i egen Autoritet. Ved Øvelser f. Eks. er man tilbøjelig til kun at gøre Iagttagelser, der støtter det man i Forvejen mente. Jamen, hvorfor spørges ikke de Underordnede, hvad de synes — det er dog dem, der er ude i det, og som virkelig føler og oplever, hvad der foregaar! Derfor er det ogsaa dem, man kan lære af at lytte til. Det er farligt at tro, at man ved alting bedst selv. Dette er ogsaa For-

klaringen paa, at det er saa vanskeligt at komme videre.

Har Staten sin egen Moral?

Jeg var naiv, da jeg kom hjem for et Aar siden; jeg tog vore Forhandlinger om Flyvevaabnets Genskabelse alvorligt, og troede, at man mente, hvad man sagde.

Men naar der Gang efter Gang bliver sagt eet til den ene og det stikmodsatte til den anden, fristes man til at tro, at i saadanne Sager gælder en anden Moral, end den man ellers har Lov til at regne med. Det Aar, der er forløbet, har været karakteriseret ved Mangel paa Enighed samtidig med, at mange Bestemmelser af mere vigtig Art ofte er blevet udsat med den Bemærkning, at det ikke kan afgøres, fordi Forsvarskommissionen først skal afgive sin Betænkning.

I den forløbne Tid har vi opnaaet at faa uddannet 30 Flyvere og 20 Mekanikere i England, og vi har faaet Penge til Indkøb af Materiel til Starten af et Flyvevaaben. Men saalænge det ikke er afgjort, om vi skal have et flerdelt Flyvevaaben eller Enhedsvaaben, er der mange Ting, der ikke kan fastlægges eller afgøres, fordi dette har afgørende Betydning for mange andre Forhold.

Ingen Ingeniører og ingen Læger, fordi...

I den Tid der er gaaet, burde vi for længst have sendt Folk til Uddannelse i Radioteknik, i Air-Sea-rescue, i Radarteknik o.s.v., men ethvert Forslag kvæles i Smaating, der synes at være eneførende, naar det gælder den Art Affærer. Vi har for Eks. meget haardt Brug for Svagstrøms-Ingeniører, men vi kan ikke faa nogen, fordi en saadan Mand koster 12.000 Kr. om Aaret, og skal han have den Gage, saa fornærmer vi to Ingeniører i Søminevæsenet, der faar mindre. Resultat: vi faar ingen Ingeniører. Et andet Eksempel: i det moderne Luftvaaben spiller Lægetilsynet med Flyverne en meget stor Rolle, det er abkolut et *full-time-job* for de Læger, der gaar ind i det. Men hvis Hærens og Marinens Læger ikke skal blive fornærmede, kan Flyvevaabnet skam ikke lønne sine Læger bedre, end de andre bliver det, og det betyder, at vore Læger ogsaa skal tvinges til at have Praksis ved Siden af for at kunne leve.

Hvorfor har vi ikke unge Folk som Militærattachéer?

Det kan være, man om nogle Aar har faaet forhandlet sig til Rette om Paragrafferne; og naar saa det er sket, indretter man sig i bedste Fald — hvis man altsaa kan overvinde sin Uvilje mod at acceptere det, der var Kendsgerninger i 45 — paa en Krig efter et Mønster, der var moderne i Fjor. Det vil selvfølgelig

være haabløst forkert, for i Mellemtiden er der sket en videre Udvikling, og Krigen, som den førtes fra 39 til 45, kommer aldrig mere igen. Men hvem har holdt Danmark à jour med denne Udvikling? Det er da indlysende, at det burde være unge Mænd, der sad paa vore Attachéposter ude i Verden; Mænd paa ca. 30, der kan færdes hvor det foregaar, tage ud paa Flyvepladserne og flyve Maskinerne og ta' en drink med Gutterne om Aftenen. Saa opnaar man dog en Kontakt med det, der sker. Efter min Mening burde der i hvert af de allierede Lande være tre raske danske Løjtnanter, ivrige efter at se og lære.

Som sagt jeg selv føler mig allerede noget antikveret, jeg længes meget efter at komme ud og opdage, hvad der er sket. Naar Flyvevaabnet skal opbygges, er det nødvendigt, at man indstiller sig paa kontinuerlig Forandring i hurtig Overensstemmelse med, hvad der foregaar i Udlandet — hvem ved, om fem Aar er Flyvemaskiner maaske delvis forældede, og man bruger i stor Udstrækning Raketter ... Saa maa vi i en Hast kunne indstille os paa det.

Vi kan ikke føre selvstændig Krig.

Men den hurtige Omstilling er ikke altid Militærets Sag. Jeg glemmer ikke, at en af vore Officerer, endda en af de bedste vi har, under en Diskussion om vore Flyvepladsers Brugbarhed sagde, at den i Aalborg jo »laa i Sikkerhed bag Limfjorden«. En Flyveplads i Sikkerhed

Oberstløjtnant Birksted.

bag Limfjorden! Ak, det er saa sørgeligt betegnende for Indstillingen, for den ophidsende Mangel paa Begreb om, hvad Krigsførelse i Dag betyder. Nogle regner fremdeles med, at Grænsestregerne paa Kortet er en alvorlig Hindring for de fjendtlige Styrker; dette er i Overensstemmelse med den Strategi, de lærte, da de gik i Skole. De har endnu ikke opdaget, at Danmark er for lille et Land til at føre Krig i. *Føre selvstændig Krig. kan vi overhovedet ikke, men vore Kontingenter kan støtte vore Allierede.*

Britiske Officerer vendte os Ryggen.

Det er ud fra en saadan Betragtning, Værnene kunde skabes, efter at man nøje har gjort sig klart, hvilke Opgaver man ønsker at løse. Vore Landstyrker kan blive tvunget til at forlade Landet for at kæmpe videre et andet Sted: vor Marine kan operere milevidt fra de hjemlige Farvande og søge ind i fremmede Baser, og vort Luftvaaben kan yde sin Indsats fjernt fra et krigsførende Danmark.

Inden U.S.A. kom ind i Krigen, havde det engelske Flyvevaaben ca. 30 Jagerafdelinger; over Halvdelen af dem var udenlandske, to var norske, to belgiske, tre franske, seks polske o.s.v. De var, før Amerikanerne kom til, med til at holde Tyskerne Stangen og trænge Fjendens Luftvaaben stadig længere tilbage. Om der bare havde været en dansk Afdeling dengang, bare een eneste! Men der var ingen. Det var frygteligt pinagtigt: naar højstaaende britiske Officerer hørte, man var dansk, vendte de En Ryggen. Nordmændene kunde gaa omkring med oprejst Pande, og jeg vil aldrig glemme min Taknemlighed over, at de aabnede deres Rækker for mig.

Næste Gang, der bliver Krig, maa vi have vore Kontingenter parate til at indrette der, hvor vore Allierede maatte have Brug for dem. Vi maa samtidig drage Omsorg for, at *vore hjemlige Forhold er tidssvarende i krigsmæssig Henseende*, saa vi er til Nytte, hvis vi skulde blive inddraget som en fremskudt Base — som England var det for Amerika i denne Krig.

Der tales saa meget om at opsætte ethvert Forsvarsberedskab, til Uno har stillet sine Krav, men Spørgsmaalet er, om disse Krav ikke bliver saa løst formulerede, at det i Realiteten bliver overladt til hver enkelt Stat, hvad den ønsker at yde.

Sikkert et Modvaaben mod Atombomben.

Det er ikke, fordi jeg tror paa en ny Krig, at jeg er saa ivrigt efter at faa skabt et fornuftigt Flyvevaaben, men jeg ser ingen Grund til at smøle. Jeg deler ikke den Forsvarsnihilisme, som har grebet om sig efter Atombombe-Meddelelserne. Jeg har set Billeder og læst og hørt Beskrivelser om Atombombens Virkninger, og efter dem tror jeg næppe paa, at man skulde kunne udslette Danmark med to Bomber. Forresten skulde det undre mig, om det effektive Modvaaben ikke allerede eksisterer! Da V2 dukkede

frem, havde man intet Vaaben mod det, men fire Maaneder senere havde man faaet skabt effektive Forholdsregler. Og hvis Atombomben var det altudsløttende Vaaben, man har indbildt os, hvorfor skulde saa de Stater, der kender dens Hemmelighed, fortsat opretholde deres enorme Styrker? Det ene rimer saa daarlignende med det andet.

Nej, det er forgæves, man søger Horisonten rundt efter Undskyldninger for ikke hurtigst muligt at skabe et dansk Forsvar — det er vanskeligt at se nogen- somhelst Undskyldning.«

Det første Aar *(fortsat fra Side 4)*

og foretager absolute Vurderinger af Tilstanden. Det brøler os om Ørerne af ulidelige Generaliseringer og rask udskegne Tidsdomme.

At Vurderingerne tit i en usædvanlig Grad er følelsesbestemte, røber denne Art Generalisationer, der er meget hyppige: Frastødt af et enkelt ydre Træk i Tiden, af en fjendtlig Gruppes Manipulationer skærer man alt over een Kam, Folk har intet lært og intet glemt.

»Vi er i fuld Fart paa Vej tilbage til det gamle,« lyder en Dom. Og er man først blevet slaaet af denne Tanke, gør den stærkt generaliserende Tendens Resten. Alle Træk tyder paa det. Men her bør man dog analysere. At Folk længes efter og glædes over at faa de gamle gode Varer tilbage, hindrer ikke Fremskridt. Materielt og erhvervsmæssigt maa Førkrigsforholdene for en stor Del genoprettes. De allerfleste og mest paatrængende politiske Opgaver er af samfundsteknisk Art, Genoprettelse. For mange kulturelle Forhold gælder det samme. Hele Samfundsorganismen maa nødvendigvis finde sit normale Leje, Fredens. I dette er ingen Tilbage-skridt, kun Fremskridt. Tilbage er da Spørgsmaalet om det indre, Formaallet, Meningen med det hele, den politiske og nationale Moral. Her er det klart, at mange tænker og vurderer akkurat som før Besættelsen. De har ikke villet lære. Mod disse reaktionære skal der kæmpes. Men de er ikke nye Modstandere, ej heller flere, tværtimod, for faa Aar siden beherskede deres nationale Moral det meste af Befolkningen. Det gør den ikke mere.

At der for dem, der vil lære af og følge vore Oplevelsers strenge, rene Moral og søge at præge Tiden med den, er Modstandere nok og stærke

Modstandere, det er klart. Men man kan gøre saa forhastede Vurderinger, at man spilder Kræfter paa at kæmpe mod Vejrmøller, mens de virkelige Modstandere lunt skraber til sig. Man kan komme med overdrevent dystre Generalisationer, der snarere lammer Initiativet, end opflammer det.

En Fare er der ved forhastede, mørke Tidsdomme, den rene, ofte stærkt etisk prægede, fintmærkende Idealisme, der er særligt repræsenteret mellem de unge, et af Tidens dyreste Aktiver, begynder at udskille en beskyttende Skal, Kynismen.

Hensigten med disse Linjer er dog ikke at præke noget falskt Lyssyn. For mig at se er det nærmest et uhyggeligt Fænomen, det mest negative Træk i det forløbne Aar, at der intet politisk Opgør blev med Samarbejdspolitikken. Det betød, at Udrensningen fik saa mange kimæragede Træk, og at Frihedsbevægelsens Talsmænd har sat meget Initiativ og mange gode Kræfter til paa en triviell, snart upopulær, opslidende Vagtjeneste ved et Retsopgør, hvor saa mange Tilfælde forstak sig i en politisk Uansvarligheds Taage. Alt dette er skadeligt fremover.

Men Fals slaar sin egen Herre paa Hals, og denne politiske Umoralitet røber ved visse Lejligheder, at den kender sin egen indre Svaghed. Disse Lejligheder er just Mindedagene. Naar ældre, ledende Mænd, der fulgte og hævdede Samarbejdspolitikens Motiver, skal holde Tale Ansigt til Ansigt med disse tunge, afgørende Begivenheder, gør de dybe Skrabad for den Moral, der var Frihedskampens. Lad være, at disse Taler banaliserer Lejligheden, som næsten alle Taler gør, og lad nogen tvivle nok saa stærkt om deres Oprigtighed, det viser dog, at naar det gælder det egentlige, det væsentlige, det inderste, Moralen, da er Maalestocken sat af dem, der vilde vove Livet for den. Trods Frihedsbevægelsens politiske Nederlag det forløbne Aar, har dens ædleste Værdier overlevet det.

Mindedage er da mere end stemningsrige Pavser. I Tavsheden, Stilheden — naar der altsaa er til at være for Retorer — fornemmes den Lov, der taler vægtigere end alt andet i Dag.

Martin A. Hansen.

En Social-Demokrat ser paa FRIT DANMARK

Af Overportør Meldgaard Kristensen

Efter den tyske Kapitulation var en Kreds af gode Danske enige om at føre den illegale »Frit Danmark Organisation« videre, med det Formaal at befæste den Fællesskabets Aand, som havde præget Modstandskampen under Besættelsen.

Organisationens Ledere satte sig endvidere som Maal, at fremme Befolkningens Interesse for det politiske Liv, at søge Kontakt og Samarbejde mellem Personer af alle demokratiske Partier, for der igennem at sikre og udvide et sandt Demokrati.

»Frit Danmark« skulde saaledes være en tværpolitisk Kontakt-Organisation, hvis Virksomhed, Stifterne dog helt var paa det rene med, kun kunde komme til fuld Udfoldelse, dersom Repræsentanter for *alle* demokratiske Partier og Anskuelser vilde deltage i Arbejdet og Ledelsen paa lige Fod, og det uden Hensyn til Samfundsstilling eller Racepræg.

Hvordan er det nu gaet siden denne legale Organisations Stiftelse? Har den faaet den Tilslutning, som Stifterne mente og haabede? Strømmer Medlemmerne til saavel fra Lærde som Lægmænd? Viser Politikerne nogen væsentlig Interesse for en saadan Organisation?

Skal man være helt ærlig, og det er nødvendigt i en Organisation som denne, om den skal faa Betydning, saa maa det vist indrømmes, at Interessen baade fra Lærde, Lægmænd og Politikere har vist sig langt mindre end ventet.

Det ødelæggende politiske Had.

Spørgsmaalet bliver da, hvad Aarsagen hertil kan være, og skulde dette besvares, behøvede man næppe at nære mindste Betænkelighed ved at antage, at det kun kan skyldes Mangel paa Forstaaelse af en saadan Organisations Værdi — og derfor falder Parterne simpelthen tilbage i de gam-

le Folder, hvor hver enkelt Gruppe søger at pleje sine specielle, egoistiske Interesser, uden i mindste Maade at iagttage den *Fare, dette rummer for et sandt Demokratis Bestaaen.*

Før Krigen bekæmpede de politiske Partier hinanden med en Skarphed, som kun kunde afføde Fjendskab Parterne imellem, og voksede et Parti sig stort, og derved kunde blive en *Fare* for et andet Parti, nuvel, saa anvendte man alle til Raadighed staaende Midler for at faa dette Parti lagt for Had i Befolkningen, og selv løgnagtige Propagandametoder blev taget i Brug for at skade et saadant Parti mest muligt, og man frydede sig ligefrem i sin Sjæls inderste Kroge, dersom man i Partiet konstaterede indre Splid, og undsaa sig end ikke for at yde økonomisk Støtte til dygtige Splittelsesmænd, for at faa dem til med Styrke at udføre den fornødne Rakkertjeneste.

Resultatet af denne politiske Strid kender vi alle tilstrækkeligt; thi den endte jo desværre med at Mirakeldoktorer fik store Folkegrupper indbildt,

at Demokratiet var evneløst, og at kun en Diktator kunde skabe paradisiske Tilstande.

Saa kom Diktatorerne og med dem Krigen, og Paradiset er nu længere borte end nogensinde; thi hvor der før laa store pragtfulde Byer, er der nu kun Ruinhobe tilbage, og megen Sved skal drives ud af det menneskelige Legeme, før disse Byer er genopbygget, og nye Fremskridt derefter kan foretages.

Under Kampen fandt vi hinanden.

Under Kampen mod det saakaldte Herrefolks Tyranni fandt det danske Folk hinanden, og mangt et Kammeratskab er blevet knyttet for Livet mellem Videnskabsmænd og Lægmænd, og mellem forskellige politisk indstillede Personer, og selv hvor de i Kampens Aar drøftede politiske Synspunkter, betød det aldrig nogen Adskillelse; thi det viste sig som Regel, at de slet ikke var saa fjernt fra hinanden i Op-

(fortsættes Side 6).

Læge-Etik

Den danske Lægeforening er præget af Standens Etik. Den smider ikke Frits Clausen ud af Lemmen med fuld Musik. For dømme et Medlem uhørt har aldrig været dens Skik.

Retfærdigheden staar forrest som altid i dette Land. Saa længe Sagen verserer, er der jo ingen, der kan med absolut Sikkerhed vide, at han ikke var Modstandsmand.

Og ingen véd, om han ikke har gjort sit Fædreland Gavn. Maaske har han lavet megen Sabotage i København. Hvem véd, om ikke »Frits Danmark« af Clausen har faaet Navn?

Den danske Lægeforening er ædel, nobel og fin. Den bruger for oprevne Nerver en dulmende Medicin, hvorved den ikke gør Clausen, men nærmest sig selv til Grin.

TO TILLIDSERKLÆRINGER

Finansminister Thorkil Kristensen blev nylig interviewet til »Information«. Her udtalte han bl. a.: »Jeg kom i Forbindelse med Frit Danmark under Krigen og fandt det naturligt at fortsætte. Jeg læste Organisationens Program og sympatiserede i Hovedsagen dermed — ikke fordi jeg lægger stor Vægt paa Programmer, men fordi jeg fandt, at der i Modstandsbevægelsen var noget af den Fornylse, vi trængte til herhjemme . . . . For Eks. det, at Folk af forskellige politiske Opfattelser kan tale sammen om Tingene og udveksle Synspunkter uden om Partiprogrammerne.«

I en Artikel andetsteds i dette Blad skriver Overportør Meldgaard Kristensen bl. a.: ». . . de politiske Partier bør ikke være længere borte fra hinanden, end at de kan samles i et frugtbringende Arbejde, og dette kan kun ske, om de kommer sammen til en lidenskabsløs Drøftelse af hinandens Synspunkter.«

En fremtrædende Venstrepolitiker og en kendt socialdemokratisk Organisationsmand udtaler sig her ganske paa Linie med hinanden, til Gunst for den tværpolitiske Linie, der er Rygraden i Frit Danmarks Organisation.

Det kan jo ikke skjules, at det netop er hos disse to Partier, Venstre og Socialdemokratiet, at vi har haft — og stadig har — vanskeligst ved at vinde Gehør for vore tværpolitiske Ideer. Under Besættelsen havde de to Partier indtil et sent Tidspunkt en Indstilling over for Problemerne, der var væsentlig anderledes, end den Frit Danmark repræsenterede, og det er stadig, som om den gamle Mistillid til os sidder fast — nu ikke længere som Utryghed ved de Midler vi bringer i Anvendelse, men snarere som en Usikkerhed med Hensyn til vort Maal. Er Frit Danmark ikke i Virkeligheden en kommunistisk Periferiorganisation? Er vi ikke fjendtlige over for alle de samfundsbevarende Kræfter? Vi kan paa begge Spørgsmaal svare Nej (og vi kunde med berettiget Bitterhed tilføje, at den bestandigt ulmende Mistænkeliggørelse til vore Hensigter snart gør os lede og kede af det hele). Men vi kvæler Tilføjelsen i Erkendelsen af, at naar man vil noget nyt, har man Pligt til ikke at lade sig anfægte, men at fortsætte Forsøgene paa at overbevise.

Skal Frit Danmark som Organisation faa Indflydelse, maa alle politiske Partier i Danmark slutte op om os i Tro paa, at vort Maal er til fælles Gavn: gennem Kamp mod fordummende Klasse- og Partipolitik at naa til Samvirke om de væsentlige sociale og økonomiske Spørgsmaal, som vi i Virkeligheden

alle er enige om, betyder Forbedring — men som nu sinkes eller sønderhakked i partipolitiske Skænderier til Ugavn for alle Parter.

Vi ved meget vel, at overfor de Mennesker, der er kontrært indstillede til F. D., betyder vore Forsikringer om vor egen Værdi for Samfundets Fremtid kun saare lidt; men naar fremtrædende Folk fra de samme politiske Partier, som de Tvivlende selv tilhører, udtaler deres Tro paa os, faar Forsikringerne straks et løfterigt Perspektiv.

Derfor er vi saare taknemlige for Thorkil Kristensens og Meldgaard Kristensens Tillidserklæringer og haaber, de vil sætte Frugter.

EN SOCIAL-DEMOKRAT

(fortsat fra Side 5).

fattelse af, hvordan Samfundet burde indrettes, med andre Ord, da de kom paa Talefod med hinanden, begyndte de at forstaa hinandens Stilling og Synspunkter, og føle Sympati for hinandens Besværligheder, og ud af denne Forstaaelse voksede en anden og meget værdifuld Egenskab, nemlig Forstaaelsen af, at Samvirke uden fælles Indsigt i hinandens Forhold kan bringe noget frugtbart til Gavn for begge Parter, og tilmed tilvejebringe et Ligevægtpunkt til Styrkelse af Demokratiet Aand, idet den individuelle Egoisme bliver trængt i Baggrunden til Fordel for et mere idealistisk Livssyn, hvor begge Parter forstaa, at de hver maa bringe sit Offer.

Saadan staar det for dem, der kæmpe sammen for Livet og Friheden, men der er Tusinder, ja Titusinder, der havde Sympati for denne kæmpende Skare, uden aktivt at deltage i direkte Handlinger mod Fjenden, og som derfor ikke oplevede det vidunderlige Kammeratskab, som her opstod, og som derfor heller ikke erhvervede de værdifulde og rige Erfaringer med Hensyn til at faa Indsigt i en politisk Modparts egentlige Væsen.

Bort med den ensidige Egoisme.

Det er disse Titusinder vi skal have i Tale; for vi skal have dem til at forstaa, hvad Kammeratskab egentlig er, ligesom vi skal have dem til at forstaa, hvilken Fare for nye Angreb mod Demokratiet der lurder, om vi paany ven-

der tilbage til en uforsonlig politisk Strid, hvor hver af Parterne blot ønsker Død over Modparten. Vi skal endvidere have dem til at forstaa, at de politiske Partier ikke bør være længere borte fra hinanden, end at de kan samles i et frugtbringende Arbejde, og dette kan kun ske, om de kommer sammen til en lidenskabsløs Drøftelse af hinandens Synspunkter; thi der igen vil de faa Mulighed for en mere fornuftsmæssig Vurdering af Modpartens virkelige Forhold.

Arbejderen — og de andre.

Arbejderen baade værdsætter og beundrer Videnskaben og dens Resultater, og er ingenlunde blind for den samfundsmæssige Værdi der ligger i den moderne Videnskabs Resultater, hvor denne udnyttes i Fremskridtets Tjeneste, og derfor vil han ogsaa hellere end gerne være med til at give Videnskaben saadanne Arbejdsbetingelser at Muligheden for yderligere Fremskridt kan sikres. Forstaa ogsaa Videnskabsmanden den Trang, Arbejderen har til at faa en rimelig Plads i Solen, og vil han medvirke til at sikre denne en økonomisk Adgang hertil, saa er her jo god Baggrund for en sund Vekselvirkning Parterne imellem.

Landmandens Vilkaar er heller ikke Arbejderen uvedkommende, og kommer Parterne sammen for ærligt at drøfte hinandens Vilkaar og Problemer, vil mangen en Misforstaaelse blive bortelimineret.

Industrilederen og Arbejderen har ligefrém fælles Interesser direkte, men saa længe Arbejderen holdes ude fra Indsigten i de Besværligheder, Industrien eventuelt maatte have, hvorfra skal han da faa Forstaaelse af disse Forhold.

Derfor opfordres alle, Lærd som Læg, Fabrikant som Arbejder, Bonde og Bybefolkning, og Politikere af alle Farver til at fylkes om Organisationen »Frit Danmark«; thi det maa aldrig mere ske, at indbyrdes Stridigheder skal spille Magten i Hænderne paa demagogiske Menneskedyr, hvilket dog kun kan forhindres, om vi udnytter de psykologiske Kræfter, som skabtes under Krigen, hvori Kammeratskabet og Idealismen trængte Egoismen i Baggrunden.

Meldgaard Kristensen.

MERETE BONNESEN:

NORDAHL GRIEG OG KAJ MUNK

To Indstillinger og to Skæbner

Den danske Statradiofoni har i Aar udmærket sig ved en Studiekreds-udsendelse af *Nordahl Griegs* Produktion. Naar det lykkedes gennem disse Udsendelser at give et helt og afrundet Billede af Griegs ubrudte og trods stadig Kamp harmoniske Udvikling, skyldtes det i fremragende Grad de Studiebrev, hvormed *Harald Engberg* underbyggede hver Udsendelse. Disse Studiebrev med deres Skildring af Grieg i hans skiftende Perioder er nu samlet i en Bog, der ikke kan anbefales nok. Engberg placerer sig her i Kritikerens helt ideelle Plan som Formidler mellem Digteren og hans Publikum og det saa fuldendt, at man ikke ved, hvem der har størst Udbytte af hans Bog — de der læser den for heri første Gang at finde Forstaaelse for Grieg eller de, der med Forudkendskab heri finder Bekræftelse paa egen Opfattelse og under Læsningen mættes af den Varme, hvormed den er skrevet, og som synes ledet direkte fra Nordahl Griegs Ild.

Samtidig med denne Bog er udkommet en Fremstilling af Griegs Forfatterskab skrevet af *Svend Erichsen*. Den giver paa visse Steder et Supplement til Engbergs og tillige Udtryk for Synspunkter, som det er af Betydning at diskutere.

De to Bøger skal her ikke anmeldes men tages til Udgangspunkt for nogle Betragtninger, som den sidste Tids offentlige og i vide Kredse private Debat har gjort aktuelle.

Harald Engberg nævner i sin Bog om Grieg flere Gange *Kaj Munk* og skriver et Sted: »Med alle Forskelle var *Kaj Munk* og *Grieg* af samme Slægt«. Der er her Ansats til en Parallelisering af disse dybt forskellige Symboler paa to Folks Kamp, som man utvivlsomt fremtidigt vil se gentaget, og som der kan være Grund til, for at undgaa en Fortegning af Billedet af de-

res Indsats, at analysere, inden Misforstaaelser sætter sig fast.

Svend Erichsen skriver, at *Grieg* i Aarene 1936-37 — det vil sige i de Aar, hvor han som fattig Digter i hid-sig Opposition brugte hver Øre til sit antifascistiske Tidsskrift »*Vejen frem*« næppe saa »at Historien kender til andet end kapitalistiske Krige, f. Eks. Religionskrige, og at netop det Verdensopgør, som han ventede, vilde faa en mere ideologisk Karakter end det foregaaende«. Man tør nok sige, at hvis der var nogen der forudsaa dette, og hvis der var noget *Grieg* forudsaa, saa var det, at Verden styrede mod en ideologisk Krig. Han saa det endda med saa megen Bitterhed, at han skrev: »Et Menneske kan nu bare opnaa en eneste Lykke, at vide hvilken Side han skal dø paa«. Der var for ham intet Øjeblik Tvivl om, hvor han vilde dø og fra Spanienskrigens Dage ingen Tøven over for Spørgsmaalet om, hvor han vilde kæmpe. Hans Indstilling overfor Nazismen og Fascismen var fra første Færd lige saa klar og entydig som *Øverlands*, og det er vigtigt at mærke sig, at Norge, da dets Frihedskamp begyndte, startede med en aandelig Ballast af Afsky for Diktatorerne, skabt og vedligeholdt af dets to største Digtere, der længe inden Krigs-udbruddet havde opponeret mod *Ham-sun* og hyldet *Ossietyky*.

Hver Linie *Grieg* skrev i disse Aar var direkte eller indirekte rettet mod Diktatorvældet og alt hvad det indebar, og det i en saadan Grad, at det førte til Polemikken med *Huxley* om Spørgsmaalet Vold mod Vold i Mod-sætning til Pacifistens Tro paa Passivitet. Og naar *Svend Erichsen* skriver, at *Grieg* med sin Digtsamling »*Norge* i vore Hjerter« havde »foregrebet en ny Nationalfølelse, den der voksede sig stærk i Trediveerne, og som ikke var politisk men elementær« er ogsaa det fortegnende. For det første voksede

en ny Nationalfølelse sig ikke stærk i Internationalismens sidste Tiaar inden Krigen, den flammede tværtimod spontant op ved Krigens Udbrud og blev netop i ganske særlig Grad politisk bestemt som bevidst Vaaben i den antinazistiske Kamp, der indtil da havde været ført udelukkende paa den Linie *Øverland* gav Udtryk for med sine kendte Ord fra Digtet »Europa brænder«: »Du skal ikke taale saa inderlig vel, den Uret som ikke rammer dig selv«. Det er sandsynligt, at denne Forudindstilling var medvirkende til — blandt saa mange andre fra danske Forhold forskellige Faktorer — at forme fra første Øjeblik de klare Linier i den norske Holdning. De, der holdt paa Hitler, de, der i Diktatorerne saa Frelsen fra »det raadne Demokrati«, havde samlet sig om *Quisling*, der havde et saa slet Navn, at Fronten blev en Mur i det Øjeblik, man bragte ham til Magten. Men deri laa ikke fra Griegs Side en Anerkendelse af Demokratiet, som det udviklede sig i Opløsningsaarene, han revsede det uophørligt, som man revser det, man holder af og vil forbedre. *Munk* hudflettede det, som det man foragter. Griegs Syn paa Demokratiets Mænd finder man bl. a. udtrykt i et Interview i *Politiken* 6. Maj 1937, hvor han udtaler:

»Grunden til dette Nederlag (de Intellektuelles) er ikke, at disse Mennesker var intellektuelle, men at de ikke var intellektuelle nok. De var paradoksalt nok for kloge til at erkende den Fare, der nærmede sig, de troede ikke paa den. Vor Tids Drama opstod, da atavistiske, middelalderlige Strømninger væltede ind over Europa. Intelligensen blandt Europas Folk regnede ikke med Styrken i disse Strømme. Man var ikke til Sinds at give hele sit Liv ud paa at overvinde noget, som man betragtede som for længst overvundet. Man vilde bruge sine Kræfter

Fortsættes Side 10

DEN FØLSOMME TAXA

Ved Statsradiofonis Udsendelse
for Frihedsfonden 19. April læste
Kjeld Abell selv dette Eventyr.

Af
KJELD ABELL

Ting og døde Gestande har ingen Sjæl, si'r man — Sjæl er noget dyrt og fint, ene og alene forbeholdt Menneskene. Men i Eventyr er alt tilladt — og dette er i og for sig et Eventyr, det maa være et Eventyr, anden Forklaring kan jeg ihvertfald ikke gi'.

Det var forleden Aften — eller rettere sagt Nat — jeg stod paa et uelsk-værdigt Fortov og spejdede efter en frelsende Bil. Endelig øjnede jeg langt borte en lille grøn Lanterne, der langsomt kom nærmere og nærmere — men inden jeg naaede hen til den, var Vognen, uden at nogen havde raabt den an, drejet ind til Kantstenen, og dér blev den apatisk holdende. Jeg satte Farten op og forberedte mig i Hast paa den sædvanlige Svada om, at jeg destoværre boede i Ordrup og naturligvis glimrende forstod, hvis Chaufføren nødigt vilde saa langt ud, men om han alligevel ikke kunde forbarme sig over mig og saa videre og saa videre. Jeg skulde lige til at gribe fat i Haandtaget for at aabne Døren, da jeg opdagede, at Vognen var tom. Min Maaløshed har nok været temmelig maabende, for jeg vilde ha' væddet hva'somhelst paa, at ingen var staaet ud. Naa, en eller anden Løsning paa Gaaden var der jo nok, og jeg stillede mig op og ventede. Pludselig var der nogen, der sukkede. Jeg saa mig hurtigt om. Fortovet var tomt, Gaden var tom — og Vognen — var og blev tom. Jeg kiggede under den og over den, allevegne, hele Vejen rundt, men ingensteder fandtes der den fjerneste Mulighed for, at nogen kunde ha' frembragt et Suk.

Et Øjeblik stod jeg i Tanker foran Køleren og saa ind i Lygterne, der lyste døsigt under de halvt tillukkede Øjenlaag. Jeg fik en sær Fornemmelse af at stirre ind i et Ansigt, der var faldet i de bedrøveligste Staver. Men en Bil — en ganske almindelig fantasiløs Taxa, kan da ikke ha' et Ansigt —? — jo, denneher havde det — et Ansigt, der efterhaanden blev tydeligere og tydeligere. Den mørke, lidt ludende Pande var fuld af fortvivlede Rynker, og den grønne Lanterne dinglede trist og forpjusket som den barnlige Pynt paa en af disse pjankede Papirshatte, man tvinges til at ta' paa, naar den selskabelige Morskab med Djævelens Vold og Magt skal være paa sit højeste, mens man i Virkeligheden kun

har Lyst til een Ting: — gaa hen og hænge sig.

Men en Bil — — en Bil kan da ikke køre rundt i Selvmordstanker —? Selvmord er det ikke en menneskelig Opfindelse —?

I det samme var det, som om Vognen med en Kraftanstrengelse tog sig sammen og rettede Ryggen eller Karosseriet eller hva' den Slags nu hedder paa et Køretøj — Motoren gik igang — det lille røde Flag blev slaaet ned — Taxametret gav sig til at dikke — og Døren til Førersædet sprang op.

I et Snuptag var jeg inde paa Fortovet af Angst for at blive kørt ned — men Vognen rørte sig ikke af Flækken.

Forsigtigt nærmere jeg mig og kiggede ind i det tomme tøffende Mørke. Pludselig hørte jeg indefra Tomheden en træt Stemme, der gentog »Ordrup« i en spørgende Tone. Hørte jeg det — eller hørte jeg det ikke? Ihvertfald hørte jeg min egen Stemme, der automatisk nævnedes Vej og Husnummer. Et Par Sekunder stod jeg med stive Øjne som et Bytte for en mildest talt frygtelig Tvivl — saa satte jeg mig hurtigt ind — ind ved Siden a' — — ved Siden a' Chaufførens tomme Plads. Hvorfor jeg gjorde det —? — jeg skal ikke kunne sige det — jeg ved bare, at jeg vilde ha' følt det som en utilgivelig Mangel paa Tillid, hvis jeg ikke havde gjort det.

Jeg husker ikke, hvordan vi kom ned a' Gammel Kongevej. Forresten har jeg vist helt glemt at fortælle, at det var et Sted mellem Ørstedvej og Bülowsvej, vi mødte hinanden, Vognen og jeg, men det kan vist for den Sags Skyld være temmelig ligegyldigt. Det vigtigste er, at vi naaede helskindet til Rundkørslen ved Nørrebrogade — og saa gik det videre ud a' Jagtvej.

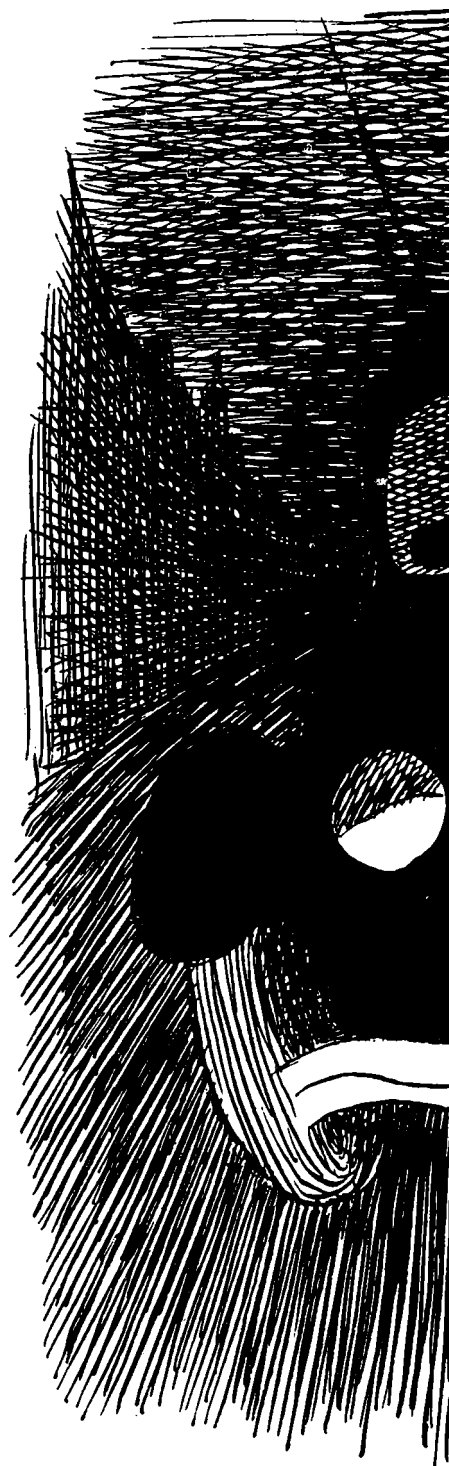
At jeg sad med Livet i Hænderne, skal jeg villigt indrømme. Det er jo ikke ligefrem hver Dag, at man befinder sig som eneste Passager i en Vogn, hvor Rattet snurrer og drejer af sig selv. Og Farten, vi var oppe paa, kunde ikke just kaldes lovbealet. Havde Vognens Ansigt ikke forekommet mig gammelt og træt, vilde jeg ha' svoret paa, at den blev kørt af en attenaarig, der ligeså havde faaet Kørekort.

Lidt efter lidt blev jeg trods alt mere rolig og begyndte at se mig en Smule om i Vognen. Paa Gulvet, baade foran og

bagi, flød det med sørgelige Rester af kulørte Serpentinere og smaa Dannebrogsguirlander, men dérudover var der intet mærkeligt at opdage — altsaa rent bortset fra den tomme Plads ved Siden a' mig. Alt gik, som det skulde. Vognen kendte Vejen. Afviservingen arbejdede prompte og præcist, tilhøjre, tilvenstre, og faldt saa slapt ned igen. I Svinget ved Vibenshus blev en af Vingerne staaende. Jeg syntes, det var min Pligt at gøre opmærksom paa det.

»Tak,« sagde en Stemme fra det tomme Mørke — og Vingen faldt omgaaende ned.

Nu vidste jeg det — det var Vognen.

der havde sukket — det var Vognen, der talte. Hurtigt tændte jeg en beroligende Cigaret og aandede dybt ind, men Røgen var knap nok naaet ned i Lungerne, før en elskværdig Latter, der saa afgjort var paa min Bekostning, fik mig til at kløvs i et Hosteanfald, der ikke blev bedre a', at mit stakkels Hovede samtidig slog haardt mod Taget, fordi Vognen maatte bremse brutalt op for en distraet Nætte-Cyklist. Pyh —! og saa gled vi med halvfems Kilometers Fart under Viadukten ved L yngbyvejens Station.

Mellem Viadukten og Lundehussøen er der et bestemt Sted, hvor jeg af gammel Vane altid kigger ud. Her overværede

jeg tidligt en Nat under Besættelsen en Sabotage-Brand.

»Dér var jeg me' —« kom det tørt fra Mørket.

»De —?!« Jeg snurrede omkring, men stadig uden at kunne finde et Maal for mit Blik. Det var dog Sørens til Vogn.

»Ja, det maa De nok sige —« lo det i Tomrummet, »— jeg har saamænd selv mange Gange været li'saa forbavset som De. Det var hverken sunget ved min Vugge eller truttet ved mit Samlebaand, at jeg skulde vove Lakeringen i forreste Skudlinie. Min Fremtid tegnede sig som en lang fredelig Linie af adstadige Bykørsler, hist og her spæ'tet op med lidt Konfirmationer, Bryllupper og andre menneskelige Højtideligheder. Mit Taxameter har altid slaet overordentlig normalt. Men saa skete det —«

»Hva' skete —?«

»Jeg blev stjaalet. Et Par unge, ansvarsløse Fusentaster hoppede op i mig og kørte væk me' mig. Det hjalp ikke, at jeg brugte Horn og skramlede med Generatoren — Sørens, det er den Herre, jeg før i Tiden altid havde ved Rattet, han var gaaet ind for at nappe sig en Bajer, saa han hverken hørte eller saa. Og saa var jeg pludselig midt i det hele — det hvinede og peb — og jeg var saa livende-dødsens-høneangst, at jeg rystede og dirrede som Bilen i den gamle Chaplin-Film — naa, men den har De maaske ikke set —?«

Næh, meget kunde man byde mig, men en Bil, der gik i Biografen for at more sig over andre Biler, det Stykke var alligevel for stift.

»Herregud — ta' det dog ikke saa tungt — det var jo Drengene, Labanerne, Fusentasterne om De vil, der fortalte mig om den, de syntes, jeg lignede den. I Begyndelsen følte jeg mig mig absolut ikke smigret, ka' jeg garantere Dem, men sidenhen — da min Forargelse havde sat sig, fik vi os tit et Grin sammen — I Guder, sikken en Tid saa mageløs — tænk, at faa den vidunderlige Gave forærende at maatte blæse Hul i alle Politiforordninger og Færdselsregler — la' Taxametret dikke sig op paa Millionbeløb uden at behøve at betale — bare suse henover Landkortet — gennem store Skove, hvor Faldskærmene dalede ned i Maaneskinnet — lege Skjul med de grønne Skraalhalse til de var blaa i Ho'derne og snurrede rundt som Toppe og saa Spøgelser allevegne — og saa tilsidst komme frit frem for Næsen a' dem, uden at de fik Øje paa os — jeg har aldrig nydt noget i mit Liv, som jeg nød det — jeg lagde alle Kræfter i — Drengenes Sag var min Sag — og de forstod det — en Aften, vi havde lagt op i en Kro, kom en af dem ud med et Glas i Haanden — han skruede Kølerdækslet af, hældte Vinen i mig, klappede mig paa Siden og sagde: »Du er en go' gammel Rok« — jeg ku' ha' tudet af Stolthed og Glæde.»

Et Øjeblik lagde Tavsheden sig over Vognen. Hva' var det? Faldt der ikke et lille Dryp paa Rattet eller — —?

»Idag er det noget helt andet, der faar os til at tude —« Stemmen havde mistet sin Kaadhed, »— Hverdagen er over os — den gamle forslidte — ikke den ny, som de troede, de kæmpede for — og jeg troede, jeg kørte for — og hvis er Skylden? — Hvis er Skylden? Det er de blinde Passagerers — jeg hader blinde Passagerer —!«

»Hov, hov — ikke ind paa Rabatten!« Jeg vilde gribe fat i Rattet, men i sidste Sekund fik Vognen rettet sig op.

»Af alle levende Væsner er blinde Passagerer de livsfarligste — Kongetigre og Pestbaciller er det rene Vanø ved Siden a' — ka' De huske de første — de allerførste? Det var dem, der i Nattens Mulm og Mørke sneg sig ombord i Noahs Ark, uden at hverken Himlen eller Noah i deres Naivitet anede Uraad — de var for durkdrevne til at skjule sig i Lasten — de turde ikke risikere, at den Zoologiske Have skulde begynde at muh'e og bøh'e — og saa krøb de frækt væk ind i Sem, Kam og Japhet og satte sig tilrette i en Øjenkrog eller en Mundvig, hvor ingen tænkte paa at se efter — hele Sejladens gjorde de med, overlevede alle Søsygens Kvaler — og da Noah, der var et pænt godtroende Medlem af et pænt godtroende Demokrati, gik fra Borde under Afsyngelsen af Frydesange for at ta' en vaad vaarfrisk Verden i Besiddelse, luskede de efter lige i Skyggen paa ham — og de strakte deres Hænder ud, de Hænder, der altid ligger saa pænt og stille i Skødet, mens andre gør det grove Arbejde — de Hænder, der paa den forunderligste og tilsyneladende mest uskyldige Maade forstaar at ta' paa en ny Verden, saa den straks bli'r gammel — langsomt dukkede den Fortid, der havde dømt sig selv til Undergang, igen op til Overfladen — og Sem, Kam og Japhet, der var trætte af Katastrofer, begyndte at hygge sig — og de gav da Fa'en i alle smukke Drømme om en spfinterny og renfærdig Fremtid — de blinde Passagerer gjorde deres Arbejde — og siden har de ikke været til at faa Bugt me' — de er der altid og allevegne — de er de evige Handelsrejsende i den Del af Fortiden, der burde være fuldstændig stendød, den ufrugtbare Fortid, der kun bestaar af Vaner og tillærte Fordomme — og Mottoet for deres Forretning er: Historien gentar sig altid — og det er det, den er ved idag —!«

Vognen drejede haardt om Hjørnet fra Femvejen til Ordrupvej.

»Hør, hva' der siges og skrives og menes — hva' der tages frem i Bunkevis af Besindighed — de store Følelser, der gjaldt paa Liv og Død, havde vi kun Brug for, da vi et Øjeblik troede, at den professionelle Krig var paa Vej ind over vores Grænser — nu er vi i smult Vande

— Overfladen maa være spejlblank og behersket tværs gennem alle Sind — alle Vaaben blegner og bli'r aandelige — Aanden bag de Vaaben, der gav os Friheden, gav os det Ansigt, der skulde se ind i Fremtiden, den Aand stemples som Mord og Forbrydelse — eller gennemgaas af Ordkløvere, der snakker om Altertavler, men ikke forklarer os Vejen derhen — og Vejen er lang — d.v.s. ikke Deres —

Vognen bremsede op.

»Det sidste Stykke bliver De nødt til at gaa — naa'r vi først til Deres Have-laae, vil De sikkert be' mig om at gaa med ind — og det vil jeg ikke — det vil sige, jeg vilde saadan set gerne — en anden Gang — naar I er holdt op med at tro, at Monumenter og ædel Omtale paa store Højtidsdage er nok — de bad ikke om Monumenter — de bad ikke om Ord — de be'r aldrig — de forlanger —! de forlanger, at Drømmen skal gaa i Opfyldelse —!«

Vognen havde lukket Døren op — og jeg steg ud.

»Tak — hvor meget er det —?« Aah, bare jeg dog aldrig havde sagt det — det var en idiotisk Refleks-Bevægelse af Tungen — men nu var der ingenting at gøre.

»Hvor meget det er —? min Herre, det er blandt andet alle Deres Kræfter — maaske Deres Liv — og jeg beklager, men jeg kan desværre ikke gi' igen —«

En rød Baglygte var det sidste, jeg saa, da Vognen kørte tilbage mod Byen nej, ikke tilbage — den Vogn havde kun een Retning — fremad —! — og saa kan man kalde det nok saa meget Eventyr — det er et Eventyr, der kan bringes ned paa Jorden — først dér faar det sin naturlige og lykkelige Afslutning — alle Eventyr ender lykkeligt — Belønningen er Prinsessen og det halve Kongerige — nej —! — *det hele* —! *Kjeld Abell.*

NORDAHL GRIEG OG KAJ MUNK

(fortsat fra Side 7)

til helt andre Ting. Man forvekslede Haab med Virkelighed, idet man troede, at vi var naaet langt videre end Tilfældet er.«

Paa en Bemærkning senere i Interviewet om, at »de andre« jo ogsaa mener, at de har en Idé, svarer Grieg:

»Ja, men for det første kan man ikke forbyde Mennesker at besmykke deres Virksomhed med ganske misvisende Gloser. Sproget staar aabent for enhver til almindelig Misbrug og Forvirring af Begreberne. Men desuden maa det dog vel nok staa klart, at Nationalisme som *Verdensidé* er én stor Selvmodsigelse.«

Saa forskellige de var før Krigen. Grieg og Munk, var de det under Krigen. Grieg identificerede sig med det norske Folk (og det med ham), men hans Syn var saa rummeligt, at han ogsaa forstod Danmark, som det fremgaar af Digtet til Danmark fra 1942, hvor han, i Stedet for letkøbt »Foragt«, i poetisk Form tegner et Billede af Danmarks politisk-geografiske Stilling. Vil man se disse to Mænds Reaktion koncentreret, finder man den helt præcis i Verselinier efter Okkupationen, hvor Munk som bekendt udtrykte sig saaledes:

»De tusind Aar — saa blev de væk
i Morges Kl. 5 af Skræk«

mens det er Grieg, der i 17. Majdigtet skriver:

»Vi fulgte ikke med tiden
vi bygde på fred som i tross
og de hvis dåd er ruiner
har grunn til at håne oss.«

Grieg var og forblev selv under en Krigs Pres et sjældent Exemplar paa en Digter, der aldrig lader sig forlede til en Lyrik, som ikke kan holde til Tankens Efterprøvelse. Han, den varmeste i Følelser, skrev og levede bestandig i Forstandens klare Lys. Det er sikkert den afgørende Forklaring paa den betingelsesløse og ubegrænsede Kærlighed, hvormed hans Liv og Digtning omfattes.

Som Sidestykke til de citerede Bladudtalelser af Grieg er det værd at læse et Interview med Munk fra samme Aar (19. December 1937), og det er nyttigt paa et Tidspunkt, hvor man saa ivrigt diskuterer hans Udtalelser i de to Taler i Ollerup og Gerlev fra Juli og August 1940. Man forsøger nu efter Offentliggørelsen af Olleruptalen i »Besættelsestidens Fakta« at drage Referatets Rigtighed i Tvivl og fremskaffe Varianter af Udtalelserne, der skal give et ændret Indtryk af Munks Opfattelse. Det er et »Forsvar« for Munk, man vil fremskaffe, uden at man tilsyneladende bemærker, at det her gaar som saa ofte, at man ved det megen Forsvar underbygger »Anklagen«, Anklagen for at Munk inden det totale Omslag hørte til blandt Hitlers og Mussolinis Beundrere. Det er et haabløst Foretagende at

forsøge at rokke ved denne Kendsgerning for hans Indstilling var, med modsat Fortegn, nøjagtig lige saa klar som Griegs og Øverlands og baaret af en Treklang af Herodyrkelse, elementær Nationalfølelse, som han saa den udfolde sig i Tyskland og Italien, og Væmmelse ved det udelige Demokrati. Det fremgaar med fuldkommen Tydelighed af de Udtalelser, han fremsatte over for den, der skriver disse Linier i det nævnte Interview, skrevet i Anledning af hans Skuespil »Diktatorinden«, som da var antaget af Det kgl. Teater.

Paa Spørgsmaalet om, hvorfor Kaj Munk netop valgte Sigbrit som Hovedfigur for sit Skuespil, svarede han:

— Fordi hun var en Diktator. Diktatorerne er Tidens Mænd. Jeg har interesseret mig for dem og holdt af dem, lige fra jeg gik i Skole, men jeg havde rigtignok ikke troet, at jeg skulde komme til at opleve dem selv.

— Er De glad for, at De kom til det?

— Ja, jeg betragter denne Oplevelse som en af Guds gode Gaver til mig.

Senere i Interviewet udtaler Munk:

— Jeg har forsøgt endnu engang ligesom i »Sejren« at se Diktatoren indefra, jeg har spurgt: Hvad koster det at være Diktator, hvad koster det at lave et nyt Samfund. »Diktatorinden« kunde have to Undertitler, enten »Mor Sigbrit« eller »En Lov bliver til«. Ja, De forstaar, jeg tænker ikke paa de Smaalove, de sidder og famler med paa Rigsdagen, jeg mener den Lov, som gør, at en ny Samfundsorden skabes.

— Hvad svarer De paa Deres eget Spørgsmaal om, hvad det koster at være Diktator?

— Jeg svarer: Hjerteblod.

— Hvis Hjerteblod?

— Diktatorens.

Senere udtaler Munk paa Spørgsmaalet om, hvorfor det er, han er saa begejstret for Diktatorerne:

— Ja, det er jo noget langt i en Telefon, men skal vi sige det kort, fordi det er de Skikkelser, som faar noget til at ske, hvor det gaar i Stampe for andre.

I den Tale, som Odd Hølaas holdt ved Nationalteatrets Mindefest i Vinter for Nordahl Grieg, advarede

Nordahl Grieg

han mod at benytte Mindefesterne til Griegs Ære til at glemme hvem og hvad, han var. Denne Advarsel kan det være rimeligt at betænke ogsaa over for Kaj Munk. Hans Indsats blev saa stor og saa ubetinget fra det Øjeblik, hvor han havde valgt — og valgt helt kategorisk, fordi han skulde det vanskelige, ja lidelsesfulde at modsige sig selv, opgive sine egne Idealer — at man ikke bør vige tilbage for at se hans Udvikling i dens Helhed. Dens Spring, dens Mangel paa Harmoni gør den kun endnu mere tragisk. Det er ikke saa vigtigt at finde ud af, nøjagtig hvilke Ord, hvilke Vendinger Munk har brugt i Olleruptalen, hans Opfattelse var helt klar, og der maatte en sikkert smertefuld Revolution i hans eget Indre til, for at han skulde kuld-kaste for sig selv og for de mange, der i ham saa en profetisk Vejviser, alt hvad han havde beundret. Men da han indsaa, at han havde taget Fejl, var han heri lige saa ubetinget som i alt andet. Uden Tøven og med det Mod, som er størst, naar det lever Side om Side med Angst, tog han Konsekvenserne helt ud.

Der er over hans personlige Skæbne det vældige Perspektiv, der forlener den med helt Shakespear'ske Dimensioner — de voldsomme uhæmmede Kast mellem Extremere, den absolutte Hengivelse, det stormende Sinds Flugt mellem Himmel og Hjelvede. Heri lig-

ger hans Storhed, genspejlet i patetiske Passager af hans Produktion men tillige og mest menneskelig nær i de Ungdomslinier, hvor han i 1921 forud-ner den Prøve, han bevidst som i Fuldbyrdsen af en høj Mission stillede imod og gennemlevede til den sidste Konsekvens den mørke Januar-dag 1944:

Mester med den tunge Tornekrone,
»hvo sit Liv vil bjerge naar det ej«,
hjælp mig da trods Præstegaard og
Kone,
ja selv Drengene at følge dig.

Hvad der skete i Norge var, at et Folk spontant stillede sig paa Linie med alt det, som dets to største Digtere i de skelsættende Aar fra 1933 havde gentaget i uophørlig Opposition mod Sindenes Tilpasningspolitik. Hvad der skete i Danmark var, at Mennesker i Opposition mod det, Landets mest beundrede Digter havde hyldet, viste en Sejghed i Indstilling, som maatte forbavse ingen mere end ham. Munk blev, da Kampen skulde føres i Landet selv paa national Grund, en aandelig Vækker for den Erkendelse han saa dyrekøbt var naaet til. Han blev det saa brændende, fordi han følte sig i Kamp ikke blot mod de sløve, men mod sig selv, fordi han engang, da hvert Ord fra hans Mund kunde virke skæbnesvangert vejledende for hans Menighed i videste Forstand,

Kaj Munk

havde ledet i en Retning, som han nu indsaa gik mod falske Profeter.

Men med sit Brev til Kirkeministeriet, hvor han nægter at efterkomme Forbudet mod at tale om den norske Kirkes Kamp og med sin sidste Prædiken, to Dokumenter, der næppe overgaas af noget af hans Digterværker, gik han den lige og kompromisløse Vej til Undergang og Opstandelse. Der vil han aftvættet for alle Misforstaaelser, leve i Martyriets forklarede Skær. Vi andre bør intet ændre derved.

Merete Bonnesen.

BESÆTTELSESTIDENS FANGER

Landsforeningen af Besættelsestidens politiske Fanger fik følgende Hovedbestyrelse:

Paa Foreningens stiftende Møde den 11. April valgtes følgende Hovedbestyrelse: Læge Paul Thygesen som Formand, Professor, Folketingsmand Mogens Fog, Redaktør Kate Fleron, Minister Per Federspiel, Folketingsmand Ove Hoff, Folketingsmand Aksel Larsen, Sekretær Aage Christensen, Undervisningsinspektør Fosmark, Politibetjent Marcher, Statsaut. Revisor Steen Hansen, Sygeplejerske Tove Christy (alle fra København). Sagsfører Kaj Dahl, Horsens. Direktør Peder Akselbo, København. Stud. polit. Kastroft, København. Maler Viggo Andersen, Odense. Grosserer Kaj Jensen, Aabenraa. Tand-

tekniker Leo Kæraa, Aarhus. Staalværksarbejder Viggo Hansen, Varde. Arkitekt Kornbeck, København.

Som Suppleanter valgtes: Redaktør Helge Larsen, København, Overbetjent Krause, København. Skibsværftsarbejder Peter Petersen, Helsingør. Prokurist Erik Jacobsen, Langaa.

Kontorchef Juul, Handelsministeriet og statsautoriseret Revisor Ove Andersen blev Foreningens Revisorer.

Foreningen er tilsluttet Frit Danmarks Landsorganisation.

Indmeldelsesblanketter faar man tilsendt ved skriftlig eller telefonisk Henvendelse til Frit Danmarks Kontor, Nørrevold 11. Vi retter en indtrængende Opfordring til alle tidligere Fanger om at indmelde sig (Betingelsen er dog, at man har siddet fængslet mindst to Maaneder), for at Kampen mod gammel Uret og spirrende Nazisme kan blive saa effektiv og faa saa bred en Basis som muligt.

OM OPREJSNING OG ERSTATNING

Af Sagfører cand. jur. Thøger Hj. Jensen, Middelfart

De talrige Udrensningsager maa vel med al ønskelig Tydelighed have dokumenteret Sandheden i det gamle Ord om de store Tyve, og selv de Sager, der falder ud til Domfældelse, viser med en trods alt forbløffende Ensartethed, at det den Dag i Dag anses for betydelig mindre strafværdigt at have gjort sig skyldig i en efter Straffelovstillægene strafværdig Handling end at have rapset en Cykle eller for en Vogmand at have købt et Dæk paa den sorte Børs af ren og skær Selvopholdelsesdrift for at kunne holde Kørselen i Gang.

Tilliden til Domstolene, der ikke mindst ved den lykkeligvis afgaaede Præsident for Højesteret Troels G. Jørgensens sørgeligt bekendte Aktivitet med Rette fik et Grundskud under Besættelsen, er næppe blevet afgørende styrket siden, og heri har vel ogsaa saavel Særdomsstolenes som Tjenestemandssrettens Afgørelser deres Skyld.

Sideløbende med disse Sager behandles for Tiden ved de saakaldte Oprejningsnævns Begæringerne om Oprejsning og Erstatning fra de Mennesker, der — med Rette eller Urette — mener uberettiget at være blevet interneret i Dagene efter den 5. Maj. Nu kan ingen mere end Frihedsbevægelsens Folk være interesseret i, at der i fuldt Maal og uden Karighed ydes Oprejsning og Erstatning til de Mennesker, hvis Internering virkelig viser sig at have beroet paa en Fejltagelse; men vi alle og i Særdeleshed de, der direkte har haft med Afgørelserne af Spørgsmaalet om, hvem der skulde interneres, at gøre, er desuden interesseret i, at der ikke gives Oprejsning og Erstatning i Flæng.

Spørgsmaalet om disse Sagers Behandling blev allerede flygtigt berørt paa Frihedsbevægelsens Kongres den 2. Februar d. A., og senere Begivenheder gør, at jeg mener, at enten Frit Danmark eller Samarraadet burde undersøge, om der for disse Sagers Behandling er fastsat saa betryggende Regler, at Afgørelserne kan tages som Udtryk for, hvad der er ret og rimeligt.

Ganske kort Tid efter Kongressen fortalte en herværende Kollega mig, at han netop havde givet Møde i Odense i Nævnet for Odense Amt for en Næringsdrivende her fra Byen, der var blevet interneret den 5. Maj som en Beskyttelsesforanstaltning og løsladt den 6. eller 7.

s. M. efter en kortfattet skematisk Afhøring til en Politirapport. Det Nævnet forelagte Materiale bestod af Klagerens Begæring om Oprejsning, Politirapporten kun indeholdende Klagerens egen Forklaring afgivet lige efter Interneringen og endelig det af Modstandsbevægelsen før den 5. Maj udfærdigede Arrestationskort. Der var ikke af Nævnet rettet Henvendelse til det herværende Politi eller den lokale Modstandsbevægelse om yderligere Oplysninger, og den for Modstandsbevægelsen mødende Odense-Sagfører var uden noget som helst Kendskab til Sagen eller Personen udover, hvad der fremgik af fornævnte Dokumenter; men det lykkedes ham at faa Sagen udsat for at faa indhentet supplerende Oplysninger, medens Nævnet ikke syntes utilbøjelig til at træffe Afgørelse paa det foreliggende Grundlag.

Nogen Tid senere fik jeg fra en anden af de Sagførere, der møder i Odense-Nævnet for Modstandsbevægelsen, Anmodning om eventuelle yderligere Oplysninger om 8 — otte — Sager og fik efter Henstilling Sagens Akter tilsendt, saa de blev modtaget paa mit Kontor den 29. Marts. De 4 Sager angik Personer boende indtil 20 km her fra Byen, saa jeg maatte sætte mig i Forbindelse med vore tidligere Meddelere der for om muligt at faa sikre Oplysninger fra dem, og paa Grund af Bortrejse et Par Dage fik jeg først derefter Lejlighed til at søge nærmere Oplysninger om de herboende. Nu er det vel alle bekendt, at ligesaa aabnede Folk tidligere var i deres Omtale af disse fhv. Landssvigere, ligesaa vanskeligt er det nu at faa noget bekræftet, hvis Folk fornemmer, at der kan blive Tale om at vedstaa det med Underskrift eller endda ved Vidneforklaring i Retten.

Som Følge deraf kræver saadanne Undersøgelser en betydelig Tid for at give Resultat. Ikke desto mindre blev alle 8 Sager forlangt tilbage allerede den 8. ds., og da jeg ikke paa langt nær havde faaet dem gennemarbejdet, men de alligevel blev krævet tilbagesendt, returnerede jeg dem den 9. ds., men erklærede ikke at ville fremkomme med nogen Udtalelser om nogen af Sagerne, idet jeg ikke vilde afgive Oplysninger, som jeg ikke personlig kunde staa inde for eller angive Hjemmelsmand til. Jeg erklærede mig dog samtidig villig til at behandle Sa-

gerne, saafremt jeg fik den fornødne Tid dertil. Ikke desto mindre blev en Del af Sagerne afgjort i Nævnets Møde den 11. ds. med Oprejsning og Tilkendelse af Pengeerstatning bl. a. til en Mand, der efter det for mig foreliggende i 1944 har forladt vellønnet, dansk Arbejde for at tage Arbejde paa en tysk Flyveplads. Grundlaget: Klagerens Forklaring til Politirapporten under Interneringen, hans Forklaring nu og herimod et kortfattet Arrestationskort, udarbejdet i den illegale Tid og selvfølgelig uden Kildeangivelser.

Dette maa forekomme uheldigt af flere Grunde. For det første er det altid galt at afgøre en Sag paa et utilstrækkeligt oplyst Grundlag, specielt naar den ene af Parterne ikke har haft tilstrækkelig Tid til at fremskaffe Oplysninger og Dokumentation for hans Standpunkt. For det andet er det hensynsløst overfor de Mennesker, der i sin Tid paatog sig Ansvaret for Interneringerne, og som nu naturligt vil blive lagt mere eller mindre for Had af disse »oprejste« Landssvigere eller unationale Elementer.

Men endelig, og dette er det væsentligste, bidrager saadanne Afgørelser til paa endnu et Punkt at svække Tilliden til Retsafgørelserne herhjemme. Offentligheden vil staa uforstaaende overfor disse Afgørelser, hvor Folk, der ganske vist kun i det smaa har dokumenteret deres unationale Holdning og Sindelag, faar Attest for at have været interneret med Urette; man vil ogsaa her trække paa Skulderen og spørge hinanden: »Hvad er dog det hele for noget«, og navnlig vil for hver ubegrundet Oprejsning Betydningen af de berettigede Oprejsninger svækkes. Dette kan med Rette betegnes som uværdigt for vort Retsystem; thi der er jo sket Fejltagelser, og de Mennesker, det er gaaet ud over, har Krav paa en hel og udelte Oprejsning, ikke en valen, som de nu faar. Men den Bitterhed, det avler, vil rettes mod Modstandsbevægelsen, og derfor maa det være dens Organer, der søger at forhindre Afgørelser, der træffes paa et utilstrækkeligt Grundlag, fordi Retten ikke har Tid til at vente.

Det gælder din Frihed

I Modstandsbevægelsens Film, »Det gælder din Frihed« (produceret af Minerva), forekommer de to midterste Vers af Karl Roos' Digt, som vi bringer paa Forsiden af dette Nummer af »Frit Danmark«. Digtet, der ledsages af Kai Rosenbergs Musik, er indtalt af Ebbe Rode. Musik og Digt udkommer hos Wilhelm Hansen.

»Det gælder din Frihed« faar den 4. Maj Premiere paa flere af Københavns store Blografer.

Individualisten

»Maa jeg ulejlige med Regningen?«

Tyngdepunktet i den sidste Maanedes Politik har ligget udenfor Rigsdagen. I Vinter ventede alle stor Arbejdskamp i Foraaret, men det gik anderledes, Fag efter Fag sluttede Overenskomst og tilbage var der hovedsagelig de ufaglærte. Mon *Aksel Olsson*, Arbejdsmandsforbundets Formand, mindes *Lyngsie* i disse Dage, i hvert Fald gør *Eiler Jensen*, De samvirkende Fagforbunds Formand, det og maaske med samme Følelser som hans Forgænger, *Vilh. Nygaard* gjorde det.

Hvis *Knud Kristensen* var Machiavelli, vilde han gnide sig i Hænderne. Sikken en Chance. I store Kredse er Strejken upopulær, den faglærte Arbejder som tvinges ud i Ledighed, fordi der intet Støbegods kommer til hans Drejbænk, er sikkert ikke glad. Værre er det, at Levnedsmiddeleksporten standser. Men Machiavelli vilde have set til med et Smil. — Herregud, I ønskede jo den hellige Strejkeret, og nu har I den, hvad er der saa mere at tale om.

Men en Dag. Om fjorten Dage, tre Uger eller noget mere, vilde Stemningen være slaaet om. Saa begyndte Købmændene at blive ængstelige for ret høje Regninger, Konerne trætte af at have Mændene hjemme hver Dag, saa vilde Machiavelli træde frem som Alfaderen og bringe Konflikten til Ophør, og hans Modstandere vilde kysse ham af Glæde.

Der er altid et Stænk af Machiavelli i enhver Form for Politik. Nu har vi soldet i snart et Aar. Forhøjet Lønninger, Understøttelser, givet Gaver, bygget Værn op til Lands, til Vands og i Luften, underholdt Flygtninge, jævnet Tankgrave, sløjfet Befæstninger (dog ikke de grimme Bunkers!); vi har bogstavelig talt baa- ret det bærende Erhverv, d. v. s. vi har ydet Tilskud til Landbruget, og nu tænker vi paa at smide over 100 Millioner ud i Vesterhavet.

Derfor dukker Overtjeneren frem. Han er markeret, har en meget spids Næse, hørfarvet, opstrøget Haar, men han forstaar sig paa Tal, han skriver op og lægger en Nota paa Bordet. Inspektøren kommer derhen, han taler med tydelig jysk Akcent: »Ja, undskyld, de Herrer, vi maa maaske ulejlige med Regningen?« Baade Inspektør og Overtjener ser vist

paa fire af Gæsterne, de tre andre synes Luft, to studerer den længe, mens en ungdommelig, firskaaren Mand rejser sig og meddeler, at han ikke vil være med.

Hvis denne Begivenhed ikke fandt Sted saa tidlig paa Aaret, blev Resultatet nok en Blækspruttetegning, for den er oplagt. Regeringen har forelagt de fire Partier Regningen, de har ogsaa antydnet Muligheder for at betale den, men hele Selskabet har ingen Interesse, skønt alle faktisk skal betale. Hvad er Grunden til det? Foregaar der noget under Bordet? Mon ikke?

De fleste gætter paa Kronesænkning, og ikke uden Grund. Valutamanipulationer foretager man altid i Dølgemaal Hensynet til Spekulanterne nødvendiggør det, men er de ikke paa Færde? Hvad er det andet, naar Forudbetalinger paa det hjemlige Marked finder Sted i saa stort Omfang, som Tilfældet er.

Hensigten var selvfølgelig, at alle Lønforhandlinger skulde være tilendebragt, baade Tjenestemændene, Arbejderne og Rentenyrderne skulde have faaet Forhøjelser og saa kom Kronenedskæringen. En Situation lignende Kanslergadeforliget, hvor Sterling blev sat op til Kr. 22,40, hvilket var Mellemkrigstidens Pris. Saa skete der under Besættelsen det, at man mente, man kunde faa gennemført en Marknedskæring, naar man samtidig skar Sterling ned. Det sidste havde jo ingensomhelst praktisk Interesse, men blev udelukkende gjort af Hensyn til, at Tyskerne ud i egen Indbildning skulde »beholde Ansigtet«. Det troede de ogsaa, de havde gjort. Saadan kom Sterlingkursen 19,34 til Verden. Den var, som saa meget andet, en Tyskerfidus, og man skulde jo synes, at nu maatte den forsvinde. Landbruget mente sikkert, det var det eneste rigtige. Men der var jo en Del andet, der saa ogsaa maatte forsvinde, skulde de særlige Tyskerpriser afløses af Englandspriserne i Marts 1940? Det vilde være umuligt af blot een Aarsag: Folkelønningerne. Tredvernes Landbrugskrise prægedes af de store Gældsbyrder; det var en Følge af Jobberiet under sidste Krig. Men i Dag er Renter og Afdrag noget smaat i Forhold til Lønningskontoen. Tag en lille Gaard paa omkring de 40 Tønder Land (jeg kender et Eksempel fra Vestjylland, hvor baade Lønninger og Gaardpriserne plejer at ligge i Underkanten), det er ikke ualmindeligt,

at man betaler en 4.400 om Aaret for en Karl — 2.200 til en Pige, kan man saa fortsat tale om at Københavnerne overbyder og trækker dem ind til Byen?. Renterne er næppe mere end det halve. De er omtrent som de var før Krigen, lidt lavere maaske, men saa laa Folkelønningerne dengang paa ca. Halvdelen af Gældsudgifterne.

Tredivernes Gældskrise kunde man have ordnet ved at skære Gælden ned. Men den Landbrugskrise, som nu kommer som en Følge af de lavere Englandspriser ordnes ikke ved at skære Folkelønningerne ned. I saa Fald skal vi da gaa til Stavnsbaand, Vornedskab, Høveri og andet Djævelskab, men det vil ingen gaa med til (der var dog nogle som slog til Lyd for et Forbud mod, at Husassistenter rejste enten til Sverige eller England. Tanken havde Sympati i yde Kredse, men — det er jo Stavnsbaand.

Landbruget faar i Dag ikke de Foderstoffer og den Kunstgødning, som er nødvendig for at skabe den store Produktion, der før gav os saa stor en Handelsomsætning med Udlandet. Skønt Landbruget i Anledning af Nedgangen i Priserne har faaet et Statstilskud paa 80 Millioner Kr., og naar Priserne til Oktober yderligere gaar ned (hvis England altsaa ikke . . .) vil Tilskudet — det har Finansministeren antydnet flere Gange — blive sat op paa mellem 2 og 300 Millioner Kr. Hvis altsaa Kronen ikke bliver skaaret ned!

Alligevel taler Landbrugets Ordførere om, at den ekstensive Driftsform i Fremtiden vil være den mest rentable. Før var det omvendt. Det gav os vor stærke Stilling udadtil, gjorde os rige, vælger Landbruget den anden Form, bliver vi fattige.

Men saa er der alle Skatterne. Engangsskatten synes at skrumpe ind til det rene ingenting, og Hr. Moneymaker, den brave Landsmand, aander lettet op. Den har han gruet for i mere end halvandet Aar. Videre er der de indirekte Skatter. Man vrænger her af Finansministerens Planer om at forhøje Tobaksskatterne, Spiritusskatter og flere andre højt beskattede Nydelsesmidler. Jamen, Herregud, det er der, Pengene ligger. At beskatte Rideheste, Grammofonnaale og Tennisbolde, det giver ingenting, selv om det er Luksus. Derfor er Finansministre saa lidet opfindsomme og saa højst ubehagelige.

Kolligator.

UDENRIGS-KRONIK

Mødet i Paris.

Emnerne paa Pariser-Konferencen er vanskelige, og hvad enten Resultaterne denne gang bliver positive eller negative, vil Statsmændene sikkert have fundet det klogest at bevare dyb Tavshed, indtil man er naaet frem mod Klarhed, og dette maa tage nogen Tid.

Fra den første Uge vil Offentligheden saaledes næppe have Grund til at fæste Lid til meget andet end de offentliggjorte Klokkeslet om Mødernes Varighed og til Meddelelserne om de stadig mere blomstrende Kastanjetræer i Luxembourg-Haven udenfor Udenrigsministrenes Mødesal og om de blaa Gendarmer, som med hvide Handsker under de skarlagensrøde Armsnore holder den spændte og nysgerrige Verdensoffentlighed, repræsenteret af de spændte og nysgerrige Verdensreportere, paa tilbørlig Afstand.

Men spændte maa vi være.

For det drejer sig jo, som næsten altid ved den Slags Møder, baade om selve Løsningen af de Spørgsmaal, der skal klares, og om den Gråd af international Tillid eller Mistillid, som derigennem kommer til Udtryk og som er bestemmende for Tidens Atmosfære, for Humøret hos os allesammen.

Det drejer sig som bekendt om at forberede Fredstraktaterne med de Nationer, som deltog i Hitlers store Røverfærd: Italien, Finland, Ungarn, Rumænien og Bulgarien. Desuden vil man søge at komme et Skridt videre med den endelige Ordning for det tyske Omraade, især for Ruhromraadets og Rhinlandets Stilling i Fremtiden. Finder man tilfredsstillende Kompromiser skal Fredstraktaterne derefter godkendes af de 21 aktivt krigsførende Allierede, hvis 800 Delegater spændt venter paa at blive indbudt til Paris.

Konferencens vigtigste Konfliktstof er de Omraader, hvor russiske og angelsaksiske Interesser og Opfattelser støder sammen. Det er i Tilfældet Italien Kolonien Tripolis, over hvilken Rusland ønsker Mandat, hvad England modsætter sig; Amerika har allerede foreslaaet et Firemagts-Mandat, mens Frankrig er inde paa at lade Italienerne beholde Kolonien. Der er Havnebyen Triest, som Jugoslavien gør Krav

paa, men hvor Spørgsmaalet naturligvis i Virkeligheden er om denne Havn skal ligge indenfor den »vestlige« eller den »østlige« Del af Verden. Triest er altsaa som Tripolis et Led i Kampen om de strategiske Positioner i Middelhavsområdet. For Balkanlandenes vedkommende er Konflikten tilsyneladende fortrinsvis »ideologisk«, idet de vestlige Magter ikke kan anerkende, at de i Rumænien og Bulgarien oprettede Regeringer er i Overensstemmelse med Yalta-Beslutningen om »Regeringer, som gennem frie Valg svarer til Folkets Vilje.« Reelt drejer det sig om, hvorvidt den økonomiske og politiske Indflydelse i disse Lande skal være eksklusiv russisk eller ogsaa give Adgang for de vestlige Magter.

Mens de her nævnte Hovedspørgsmaal er Led i Sejrherrernes Tovtrække-ri om Magtens Nyfordeling i Verden, er den fransk-engelske Uenighed om Ruhr og Rhin Udtryk for en forskellig Opfattelse af Midlerne til at hindre Tyskland i paany at blive en Fare for Freden.

Mistilliden mellem »Øst« og »Vest« er givetvis Baggrunden for de Vanskeligheder der møder Fredsordningerne. Dette er soleklart, og det tjener ikke noget godt Formaal at skjule det. Men naturligvis er det samtidig en Pligt at give Modsætningsforholdet de rette Proportioner og ikke drage løsagtige Sammenligninger med Førkrigstidens storpolitiske Situation. Dengang levede man under den permanente Trusel fra en aggressiv Magt, der vilde Krigen. Dette er ikke Tilfældet nu, og det vilde derfor ogsaa være et Bidrag til den almindelige Beroligelse, om Pressen vilde anvende en mere behersket Typografi og en mere neddæmpet Journalistik om de løbende Uoverensstemmelser. Undertiden har man Indtryk af, at det drejer sig om at anvende et alermerende Sprog og Type-Lager, som man de fleste Steder glemte at gøre tilstrækkeligt Brug af i Aarene 1933—39, da det paa en helt anden Maade tiltrængtes.

Alle haaber paa godt nyt fra Paris-Konferencen. Men selvom det heller ikke i denne Omgang lykkes at løse de aktuelle Spørgsmaal, betyder det ikke, at Verdens Undergang staar for Døren. Derimod vil det naturligvis vise

Ikke bundet af Landets eller Sprogets Grænser!

Citat fra »Berl. Tid.«:

Forsvareren, HRS. H. H. Bruun imødegik Anklagerens Paastand om Straf under skærpente Omstændigheder ved at procedere til *Friiindelse*. Han karakteriserede Borberg som en kendt Forfatter og Publicist, en Mand af internationalt Tilsnit, der i ingen Henseende var bundet af Landets eller Sprogets Grænser. Borberg havde heller aldrig været Nazist, hævdede Højesteretsadvokaten. Han fulgte Regeringens Linie, men gik ogsaa efter sin egen Psyke.

Bøf er Roden til alt ondt.

Fra Ernærings-Bladet »Ny Tid og Vi«:

»Aandeligt set er moderne Mennesker ofte 100 pCt. Invalidere — trods Hjerner som sprængfyldte Pakhuse af Kundskaber og Intelligens. Den naturlige Kontakt med Livets evige Væsen og Love, dets Mening og Maal, eksisterer overhovedet ikke mere. Derfor lever de, som de gør. Og under et stadig mere dominerende Diktatur af de ved den unaturlige Ernæring opvækkede unaturlige Instinkter og Begær stiger den Rovdyr-Mentalitet frem i Menneskeheden, som efterhaanden forvandler Verden til et Helvede.«

Ak ja, skyldtes det kun Bøffer og rød Oksesteg!

Still going free.

(Gensidig Tilfredshed paa Aarsdagen)

Saa hastigt rinder Tiden:
 eet Aar er gaet siden,
 vi mødte Fredens Genius,
 og det var slut med Striden.
 Vi nyder stadig, vi er fri.

Det samme gør Scavenius.

at Dannelsen af to Fronter, der ikke blot adskilles af Landegrænser, men ogsaa i stort Omfang gaar tværs igennem Folkene, er vanskelig at standse eller mildne. Og det er ogsaa klart at den ene Front udgøres af det vestlige Demokrati og den anden af det østlige Demokratur.

28. April 1946. Erik Seidentaden.

I Verdenspolitikens Malstrøm

Carsten Halvorsen fortæller Alexandra Kollontays Liv og Levned i **REVOLUTIONENS AMBASSADØR**

Kloge Sjæle paastaar ofte, at Kvinder kun har to Udveje her i Livet: At leve som Kvinder — eller lade være. Beretningen om Alexandra Kollontay — Sovjets svenske Ambassadør gennem mange Aar — tryller et helt andet Billede frem: Den begavede, lidenskabelige Kvinde i Rollen som Hustru og Moder — men ogsaa paa en fremtrædende Plads paa den politiske Arena. Altid i Kamp for Revolutionen, for de undertrykte og lidende — i brændende Tro paa, at Retfærdighed findes. Ganske vist siger Forfatteren meget beskedent, at kun Mme Kollontay selv vil kunne skrive sin egen Biografi, men ikke desto mindre er det her lykkedes ham paa sælsom Vis at fremmane denne store Kvindes Personlighed, som synes at rumme Brudstykker af saavel den store Katharina som selveste Elisabeth af England — og mane dem frem i en Atmosfære af politisk Brydning og Spænding, som vil gribe selv den mest blaserte Biografi-Læser. **Kr. 775**

FORLAGET TIDEN